

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” **XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL**

BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI VA BOSHLANG‘ICH SINFLARDA ULARNI UZATISHNING NAZARIY ASOSLARI

Xudoyberdiyeva Saboxat Abdugapparovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim)

1-kurs magistranti

Ilmiy rahbar: Jumayeva Gulnora Tursunpulatovna

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD dotsent

Annotatsiya. Ushbu maqolada Barqaror rivojlanish maqsadlarini boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarga yetkazishning nazariy-pedagogik asoslari sun‘iy intellekt imkoniyatlari bilan bog‘liq holda tahlil qilinadi. Barqaror rivojlanish maqsadlari ekologik mas‘uliyat, sifatli ta‘lim, sog‘lom turmush, tenglik, tinchlik, tejamkorlik va hamkorlik kabi qadriyatlarni qamrab oladi. Boshlang‘ich ta‘limda bu tushunchalarni murakkab global atamalar orqali emas, balki suvni tejash, tabiatni asrash, sinfdoshga yordam berish, sog‘lom odatlarga amal qilish, chiqindini kamaytirish va atrof-muhitga ehtiyotkor munosabat kabi hayotiy vaziyatlar orqali tushuntirish maqsadga muvofiqdir. Sun‘iy intellekt esa mavzuga mos matnlar, savollar, ekologik masalalar, o‘yinli topshiriqlar va mini-loyihalar yaratishda yordamchi vosita sifatida xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: barqaror rivojlanish, boshlang‘ich ta‘lim, sun‘iy intellekt, ekologik tarbiya, ijtimoiy mas‘uliyat, fanlararo yondashuv.

Аннотация. В статье анализируются теоретико-педагогические основы передачи идей Целей устойчивого развития учащимся начальных классов с учетом возможностей искусственного интеллекта. Цели устойчивого развития включают экологическую ответственность, качественное образование, здоровый образ жизни, равенство, мир, бережливость и

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

сотрудничество. В начальных классах данные понятия целесообразно объяснять не через сложные глобальные термины, а через жизненные ситуации: экономию воды, охрану природы, помощь одноклассникам, соблюдение здоровых привычек, сокращение отходов и бережное отношение к окружающей среде. Искусственный интеллект может использоваться как вспомогательный инструмент для создания текстов, вопросов, экологических задач, игровых заданий и мини-проектов.

Ключевые слова: устойчивое развитие, начальное образование, искусственный интеллект, экологическое воспитание, социальная ответственность, междисциплинарный подход.

Annotation. This article analyzes the theoretical and pedagogical foundations of introducing the Sustainable Development Goals to primary school pupils in connection with the possibilities of artificial intelligence. The Sustainable Development Goals include ecological responsibility, quality education, healthy lifestyles, equality, peace, resource saving and cooperation. In primary education, these concepts should be explained not through complex global terminology, but through familiar life situations such as saving water, protecting nature, helping classmates, following healthy habits, reducing waste and caring for the environment. Artificial intelligence can serve as a supportive tool for creating age-appropriate texts, questions, ecological problems, game-based tasks and mini-projects.

Keywords: sustainable development, primary education, artificial intelligence, ecological education, social responsibility, interdisciplinary approach.

Kirish. Barqaror rivojlanish maqsadlari bugungi ta’lim mazmuniga bevosita kirib kelayotgan muhim global yo‘nalishlardan biridir. Ularning asosiy mohiyati inson, jamiyat, tabiat va iqtisodiy taraqqiyot o‘rtasidagi muvozanatni ta’minlashdan iborat. Boshlang‘ich ta’limda ushbu g‘oyalarni bolalarga yetkazish alohida ahamiyatga ega, chunki aynan shu davrda o‘quvchilarda tabiatga munosabat, ijtimoiy mas’uliyat, mehnatsevarlik, tejamkorlik, hamkorlik va sog‘lom turmush haqidagi dastlabki qarashlar shakllanadi.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Bu mavzuni zaiflashtiradigan asosiy xato — Barqaror rivojlanish maqsadlarini boshlang‘ich sinf o‘quvchisiga rasmiy va murakkab tushunchalar shaklida berishdir. Bola “global barqarorlik”, “inklyuziv taraqqiyot” yoki “resurslardan oqilona foydalanish” kabi atamalarni chuqur anglay olmaydi. U buning o‘rniga suvni behuda oqizmaslik, daraxtni sindirmaslik, sinfdoshiga yordam berish, maktab hovlisini toza saqlash, kitobni asrash, chiqindini joyiga tashlash kabi amaliy harakatlar orqali mazmunni tushunadi. Demak, boshlang‘ich ta’limda barqaror rivojlanish g‘oyalari hayotiy misollar, o‘yinlar, suhbatlar, kuzatuvlar va kichik loyihalar orqali uzatilishi kerak.

Sun‘iy intellekt bu jarayonda o‘qituvchiga metodik yordam beradi. AI yordamida yoshga mos matnlar, savollar, ekologik vaziyatlar, matematik masalalar, rolli o‘yinlar va mini-loyihalar ishlab chiqish mumkin. Ammo AI tarbiyaviy jarayonni almashtirmaydi. U faqat o‘quvchini fikrlashga, kuzatishga, solishtirishga, xulosa chiqarishga va mas‘uliyatli qaror qabul qilishga yo‘naltirgandagina foydali bo‘ladi.

Metodologiya. Maqolada nazariy-tahliliy yondashuv asos qilib olindi. Barqaror rivojlanish maqsadlarini boshlang‘ich sinflarda uzatish jarayoni pedagogik, psixologik, metodik va raqamli ta’lim nuqtayi nazaridan tahlil qilindi. Tahlil, umumlashtirish, taqqoslash va pedagogik modellashtirish metodlaridan foydalanildi.

Boshlang‘ich sinflarda Barqaror rivojlanish maqsadlarini uzatish quyidagi yo‘nalishlar asosida ko‘rib chiqildi: ekologik ongni shakllantirish, sog‘lom turmush madaniyatini rivojlantirish, tejamkorlik va mas‘uliyatni tarbiyalash, ijtimoiy hamkorlikni kuchaytirish, tinchlik va adolat tushunchalarini sodda hayotiy vaziyatlar orqali tushuntirish. Bu yo‘nalishlar alohida mavzu sifatida emas, balki ona tili, o‘qish savodxonligi, tabiiy fanlar, matematika, texnologiya va tarbiya darslariga singdirilgan holda amalga oshirilishi kerak.

Sun‘iy intellektdan foydalanishda uchta talab muhim. Birinchisi — yoshga moslik. AI yaratgan materiallar boshlang‘ich sinf o‘quvchisining hayotiy tajribasi va tushunish darajasiga mos bo‘lishi shart.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Ikkinchisi — amaliy yo‘naltirilganlik. Mavzu faqat suhbat bilan tugamasligi, kichik kuzatuv, loyiha, hisob-kitob yoki xulqiy harakat bilan bog‘lanishi kerak. Uchinchisi — pedagogik nazorat. AI tomonidan yaratilgan topshiriq o‘qituvchi tomonidan tekshirilmasa, u mavzudan chetlashishi yoki haddan tashqari murakkablashib ketishi mumkin.

Natijalar. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Barqaror rivojlanish maqsadlarini boshlang‘ich sinflarda samarali uzatish uchun ularni bolalarning kundalik hayoti bilan bog‘lash zarur. Masalan, “toza suv” tushunchasi suvni tejash odati orqali, “sifatli ta’lim” kitobga ehtiyotkorlik va o‘qishga mas’uliyat orqali, “sog‘lom hayot” gigiyena, to‘g‘ri ovqatlanish va jismoniy faollik orqali, “tabiatni asrash” esa daraxt ekish, chiqindini kamaytirish va maktab atrofini toza saqlash orqali tushuntiriladi.

Fanlararo yondashuv bu jarayonda eng samarali usullardan biridir. Ona tili darsida “Tabiatni asraymiz” mavzusida matn tuzish, matematika darsida suv yoki elektr energiyasi sarfini hisoblash, tabiiy fanlarda o‘simliklar hayotini kuzatish, texnologiya darsida chiqindi materiallardan foydali buyum yasash, tarbiya darsida mehr-oqibat va hamkorlik haqida suhbat tashkil etish mumkin. Shu tarzda Barqaror rivojlanish maqsadlari alohida, sun‘iy mavzu emas, balki ta’lim jarayonining tabiiy tarkibiy qismiga aylanadi.

Sun‘iy intellekt yordamida o‘qituvchi “Agar har bir o‘quvchi bir kunda bir stakan suvni tejasa, sinf bir haftada qancha suv tejaydi?”, “Qaysi harakat tabiatga foydali?”, “Maktab hovlisini toza saqlash uchun qanday reja tuzish mumkin?” kabi savollar va topshiriqlar yaratishi mumkin. Bunday mashqlar o‘quvchida matematik savodxonlik, ekologik mas’uliyat va mantiqiy fikrlashni birgalikda rivojlantiradi.

Muhokama. Barqaror rivojlanish maqsadlarini boshlang‘ich ta’limga kiritishda yuzaki yondashuv xavfli. Agar dars faqat shior va umumiy gaplardan iborat bo‘lsa, o‘quvchida real xulq shakllanmaydi. “Tabiatni asrash kerak” deyishning o‘zi yetarli emas; bola nimani, qanday va nima uchun asrashini tushunishi kerak.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Sun’iy intellektdan foydalanishda ham shu muammo mavjud. AI chiroyli matn yozishi mumkin, lekin bu matn bolani amaliy harakatga olib kelmasa, natija past bo‘ladi. Shuning uchun AI topshiriqlari savol, muammo, kuzatuv, hisob-kitob va xulosa bilan bog‘lanishi kerak. Tayyor javob o‘rniga yo‘naltiruvchi savollar berilishi zarur.

Eng maqbul model shunday: o‘qituvchi hayotiy vaziyat yaratadi, o‘quvchilar uni muhokama qiladi, AI yordamida savol yoki topshiriq ishlab chiqiladi, bolalar kuzatadi yoki hisoblaydi, yakunda esa amaliy xulosa chiqaradi. Bu yondashuv o‘quvchini passiv tinglovchi emas, mas’uliyatli ishtirokchiga aylantiradi.

Xulosa. Barqaror rivojlanish maqsadlarini boshlang‘ich sinflarda uzatish o‘quvchilarda ekologik ong, ijtimoiy mas’uliyat, sog‘lom turmush madaniyati, tejamkorlik, hamkorlik va insonparvarlik fazilatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayon murakkab nazariy tushunchalar orqali emas, balki sodda hayotiy vaziyatlar, amaliy topshiriqlar, fanlararo bog‘liqlik va jonli muloqot orqali amalga oshirilishi kerak.

Sun’iy intellekt ushbu jarayonda foydali yordamchi vosita bo‘lishi mumkin. U matnlar, savollar, ekologik masalalar, o‘yinli topshiriqlar va mini-loyihalar yaratishda o‘qituvchiga ko‘maklashadi. Ammo AI tarbiyani almashtirmaydi; u faqat o‘quvchini fikrlashga, kuzatishga, solishtirishga va mas’uliyatli qaror qabul qilishga undaganda samarali bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. Paris, 2017.
2. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris, 2023.
3. OECD. Digital Education Outlook: Artificial Intelligence in Education. Paris, 2023.
4. Abdullayeva Q. Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi. Toshkent, 2019.
5. G‘ofurov A.T. Tabiiy fanlarni o‘qitish metodikasi. Toshkent, 2020.
6. Musurmonova O. Ma’naviy va ekologik tarbiya asoslari. Toshkent, 2017.